

Nagy Attila Tibor

A globális rend változása a pandémia idején

Bevezetés

Korszakhatár lesz-e majd a mostani koronavírus-válság – annak egészségügyi, gazdasági és nemzetközi politikai következményeivel –, amely megágyaz Kína további megerősödésének? Meggyengíti-e a mostani világválság annyira az USA-t, hogy ennek hatásait kihasználva pár évtized múlva Kína – szövetségeseivel megtámogatva – lesz az első számú szuperhatalom és az USA vezette nyugati rendszer kénytelen lesz hozzá képest alárendelt szerepet elfoglalni? Lehet, hogy már most a Kína vezette világrend kezdetét éljük meg? Hogyan alkalmazkodjon ehhez a majdani magyar külpolitika?

A második világháború 1945-ös lezárását követő évtizedek nemzetközi rendszerét az USA vezette szövetségi rendszer és a Szovjetunió vezette szocialista országtömb szembenállása határozta meg. Az 1989/90-es fordulat a liberális demokráciák előretörését, az USA egyedüli szuperhatalommá válását hozta. A 2001. szeptember 11-ei USA elleni terrortámadás utáni időszak Kína felemelkedését eredményezte, és egyúttal az Egyesült Államok fő kihívójává vált, jól mutatja ezt a két nagyhatalom között nemrég kirobbant kereskedelmi háború is. Az USA ekkor már nem töltötte be azt a szuperhatalmi szerepet, mint az 1990-et követő évtizedben.

[Már 2018-ban arra hívta fel a figyelmet Yan Xuetong](#), a kínai Institute for International Relations igazgatója, hogy a világ bipolaritása – vagyis a két

nagyhatalom, az USA és Kína vetélkedése – kialakulóban van, 2023-ra ez teljesen meg is valósulhat. A világ harmadik hatalma nagyságrendileg olyannyira messze van ettől a két hatalomtól, hogy 2023-ra ez a szakadék tovább nő. A többi nagyhatalom stratégiai döntése lesz az USA és Kína közötti választás – tette hozzá Xueting, aki ugyanakkor abban nem hitt, hogy a következő tíz évben Kína már le is hagyja az Egyesült Államokat.

Lehet, hogy a mostani világválság mégis felgyorsítja a két nagyhatalom közötti erőeltolódást? A járvány következtében világszerte megugrott a munkanélküliség, növekszik a társadalmi elégedetlenség – számos ország hirtelen kényszerült szembenézni ezen nem várt kihívásokkal. A nagyhatalmakra is igaz, hogy egyesek jobban, mások kevésbé tudnak megküzdeni ezekkel a kihívásokkal – amely nagyhatalmak jobban teljesítenek, azok vélhetően nagyobb befolyáshoz jutnak a nemzetközi környezetben, a válság által jobban sújtott, belpolitikailag instabilabbá váló országok értelemszerűen kisebb befolyással kénytelenek beérni a világ ügyeinek intézésében. Olvasni olyan véleményeket, amelyek szerint az USA a pandémia következtében tartósan meggyengül, ehhez képest Kína meg előretör. Az Egyesült Államokban zajló nemegyszer drámai események – a pandémia pusztítása, tüntetések, zavargások – ellenére nem egyértelmű a tudósok, megfigyelők értékelése, vagyis Kína előretörése az USA-t sújtó nehézségek ellenére sem feltétlen törvényszerűség.

E dolgozat arra keresi a választ a nemzetközi szakirodalomban az utóbbi pár hónapban publikált egyes elemzések alapján, hogy ez a válság meggyorsíthatja-e a nemzetközi erőviszonyok Kína javára való eltolódását, és elgondolkodunk Magyarország ezzel kapcsolatos lehetőségein is.

Globális erőeltolódás keleti irányba?

A mostani COVID-19 világjárvány következményeit latolgatva [többet arról írnak](#), hogy a járvány rossz kezelése következtében az USA nemzetközi szerepe és tekintélye meggyengülőben van, míg ellenben Kína – a kezdeti botladozások után – jól kezelte a világjárvány következményeit. Kína az ún. „[maszk-diplomáciájával](#)” (rengeteg maszkot és lélegeztető-gépet szállítottak és adtak el a kínaiak külföldre) a válság elején erősíteni igyekezett nemzetközi tekintélyét és befolyását. A tekintélyes amerikai külpolitikai folyóirat, [a Foreign Affairs már 2020. március közepén](#) figyelmeztetett: ahogy az 1956-os szuezi válság az Egyesült Királyság globális hatalmi szerepének végét jelentette, úgy – amennyiben az USA nem nő fel a feladathoz – a mostani válság is „újabb Szezt” jelenthet az amerikaiak számára.

Kína felemelkedése ugyanakkor már évek óta foglalkoztatja a világ közvéleményét és a tudósokat. Henry Kissinger 2014-ben megjelent könyvében úgy fogalmazott: „Ha az Egyesült Államokat elkezdik hanyatló nagyhatalomnak tekinteni – ami választás, nem pedig elve elrendeltetés kérdése –, akkor Kína és más országok veszik át annak a világvezetői szerepnek a nagy részét, amit Amerika játszott a II. világháborút követő zűrzavar átmeneti időszakában. Sok kínai már most olyan szuperhatalomnak tekinti az Egyesült Államokat, amely túljutott hatalma csúcspontján. (...) A világrend kiépítésének lényege az, hogy ma egyetlen ország, sem Kína, sem pedig az Egyesült Államok nincs abban a helyzetben, hogy egyedülként betöltse a vezető világhatalom szerepét – ahogy azt az Egyesült Államok betöltötte a hidegháborút közvetlenül követő időszakban, amikor valóban ő volt az anyagilag és lélektanilag is a világelső”¹.

¹ Henry Kissinger : Világrend. Antall József Tudásközpont., 2015. 238.-239. o.

Francis Fukuyama történésznek tulajdonítják a liberális világrend végső győzelmének teóriáját. A „tulajdonítják” kifejezés nem véletlen, mert mint arra korábban már [rámutattunk](#), volt némi félreértés A történelem vége 1989-es tanulmánya körül. Az igaz, hogy Fukuyama akkori véleménye szerint a faszizmus és a marxizmus/szocializmus ideológiájának kudarcba fulladt kísérlete után a kapitalizmussal összefonódott liberális ideológia és ezzel a nyugatias értékrend diadalmaskodott, és nem maradt vele szemben versenyképes más ideológia. Csakhogy Fukuyama azt is leírta, hogy a „történelem vége” nem az események megszakadását jelenti, még csak nem is azt, hogy minden társadalom sikeres liberális társadalom lesz, de azt igen, hogy a liberális ideológia az anyagi világot hosszú távon fogja uralni, a nemzetközi kapcsolatokat pedig a piacok nemzetköziesítése, a közgazdasági kalkulációk és a fogyasztói érdekek irányítják majd. Pár évvel később megjelent könyvében Fukuyama maga is számolt átmeneti megingásokkal a liberális világrend előretörését illetően. [A Foreign Affairs 2020. júliusi-augusztusi számában Fukuyama](#) a mostani válság következményei kapcsán szintén lehetséges globális hatalmi átrendeződést vetít előre. Szerinte Kelet-Ázsiának jobban sikerült kezelnie a válságot, mint Nyugat-Európának, vagy az USA-nak. Kína profitálni fog a válságból és gazdasága gyors növekedésnek indul. Ezzel ellentétben, az USA meglehetősen rosszul reagált a válságra, amelynek rendkívül megosztott társadalma és hozzá nem értő vezetője megakadályozta az államot a hatékony működésben. Fukuyama az írása későbbi részében az USA mostani elnökét, Trumpot a modern történelem leginkább inkompetens és legmegosztóbb vezetőjének nevezi. [A The Council on Foreign Relations ez év májusában közzétett jelentéséből](#) kiderül, hogy a járvány egészségügyi és gazdasági következményeinek belföldi kormányzati kezelése negatív hatást gyakorol az USA külföldi reputációjára. Amerika egy diszfunkcionálisan működő szuperhatalom képét mutatja – időnként képtelen

elfogadni a költségvetését, kezelnie az államadósságát, vagy következetes külpolitikát folytatni.

Fukuyama két lehetséges jövőképet vázol fel: a pesszimista szerint a következő években a pandémia az Egyesült Államok relatív hanyatlásához vezethet, folytatódhat a liberális nemzetközi rend visszaesése, és a fasizmus újjáéledésére is sor kerülhet világszerte. A nacionalizmus, izolacionizmus, xenofóbia már évek óta támadja a liberális rendet és a pandémia tovább erősíti azokat. Magyarország és a Fülöp-szigetek kormányai a mostani válságot arra használták ki, hogy rendkívüli hatalmat adjanak maguknak és tovább távolodjanak a demokráciától. A nacionalizmus felemelkedése pedig a nemzetközi konfliktusok lehetőségét fogja megnövelni, mert a vezetők a külföldiekkel folytatott konfliktust figyelemelterelésként használják majd, bár a nukleáris fegyverek visszatartó ereje stabilizáló tényező, inkább az egyes országokon belüli felfordulásokra lehet számítani. Nő a lakosságon belüli elégedetlenség és a klímaváltozás okozta elvándorlás tovább fokozódhat a Föld déli részéből a gazdagabb északi országok felé. Az optimistább scenárió a demokráciák ellenálló képességét taglalja. A történelem tanulsága szerint a válságok lehetőségeket adnak régen halogatott szerkezeti reformok megvalósítására. A járvány gyakorlati realitásai aláhúzták a szakmaiság, hozzáértés jelentőségét – ahol nem erre került sor (pl. a Bolsonaro vezette Brazíliában), ott a politikusokat büntetni fogják.

Fukuyama szerint ez a világjárvány olyan globális kihívás, vizsga, amelyen csak nagyon kevesen tudnak átmenni. A sikeres válságkezeléshez ugyanis nem pusztán hatékony államra, erőforrásokra, de nagyfokú társadalmi konszenzusra és inspiráló vezetőkre van szükség, mint amilyen Angela Merkel német kancellár, vagy Dél-Korea vezetése. A digitális forradalom akadályozza az ésszerű diskurzust, ösztönzi a

politika irracionálisát. Még ha ez év novemberében a demokraták meg is szerzik az elnöki tisztséget és a törvényhozás mindkét házában többséget, egy igen nehéz helyzetben lévő országot vesznek át, és nagyon nehéz lesz újjáépíteni a nemzetközi intézményeket.

[Yan Xuetong szerint](#) a pandémia kezelése, WHO-hoz való hozzáállása miatt az USA tekintélye jobban sérült, mint Kínáé, utóbbinak a válság hatása következtében nőtt az esélye az USA-tól való lemaradásának behozására. Ennek kapcsán hivatkozott arra az IMF-előrejelzésre is, miszerint 2020-ban míg Kína nemzeti összterméke 1.2%-kal nő, addig az USA és több nyugati ország 5-7 % közötti GDP-csökkenést szenvednek majd el.

Fukuyama az USA megjövendölt relatív hanyatlása ellenére sem tagadta meg „A történelem vége” teóriáját, de a liberalizmus, mint egyértelműen uralkodó ideológia megingását előrevetíti. Izgalmas lenne látni, hogy a koronavírus-válság következményei mennyiben készítenek elméletének felülvizsgálatára Fukuyamát, mert erről *expressis verbis* nem szólt az írása – de nem zárhatjuk ki, hogy a válság elhúzódása esetében erre a felülvizsgálatra is sor kerül.

Kína előtti akadályok

Némileg másként látja a nagy rivális, Kína nemzetközi pozíciójának alakulását Fareed Zakaria neves politológus, a CNN műsorvezetője. Bár Trump tevékenységét ő is meglehetősen kritikusan szemléli, [a The Washington Postban június végén megjelent elemzésében](#) felhívja a figyelmet arra, hogy amikor Kína

felemelkedésének lehetőségeit taglaljuk, nem szabad elfelejtenünk arról, hogy ez az ország milyen viszonyban van a szomszédaival. [A kínai-indiai határőrök között nemrég lezajlott fegyveres konfliktus](#) felerősítette a Kína-ellenes viszonyulást az indiai politikában. De Kínának ellentétei vannak Vietnammal, Malajziával, Japánnal és Ausztráliával is. A Kínával való szembenállás a Fülöp-szigetek elnökét júniusban arra készítette, hogy az USA felé közeledjen. Zakaria szerint Kína most olyan helyzetbe került, mint a Szovjetunió a hidegháború idején – olyan országokkal van körülveve, amelyek egyre ellenségesebben viselkednek vele szemben. De egyre több érdekellentét és nézeteltérés vetődik fel fel 2019 óta az Európai Unió és Kína kapcsolataiban is, holott korábban az Európai Unió vezetői és több uniós állam – az amerikai ellenkezéseket figyelmen kívül hagyva – aktív gazdasági együttműködést alakítottak ki Kínával. Az EU-ban kifogásolják, hogy Kína nem tesz elegendő erőfeszítést a szellemi tulajdon lopása megakadályozása érdekében, nem nyitja meg az elvárt mértékben piacait az európai vállalatok számára – [mutat rá a Brookings Institute](#).

Kína világhatalmi pozíciója nem olyan erős, mint amilyennek látszik – véli Michael Schumann [a The Atlanticban ez év júniusában megjelent cikkében](#). Emlékeztet arra, hogy a szakértők, újságírók már évtizedek óta latolgatják annak lehetőségét, hogy az USA szuperhatalmi szerepét más ország veszi át. Az 1980-as években például arra számítottak, hogy Japán lesz a világ első számú gazdasága – ám az 1990-es évek elején bekövetkezett katasztrofális hatású pénzügyi válságot azóta sem heverte ki az ország. 2018-ban az USA 20.5 trillió dollár értékű gazdasággal rendelkezett, amely szignifikánsabban nagyobb Kína 13.6 trillió dollár értékű gazdaságánál. Ha a gazdasági értéket egy főre, vagy egy-egy háztartásra vetítjük, a különbség még nagyobb Amerika javára. A koronavírus-válság idején a nemzetközi befektetők nem a kínai államkötvényekbe menekítik forrásaikat, hanem amerikai kincstárakba. A

magas technológiájú termékek gyártásában – Kína erőfeszítései ellenére – még mindig az USA van fölényben, de jobban teljesítenek az amerikaiak a mesterséges intelligenciát és a számítógépeket működtető elképzések, termékek, chippek, kidolgozásában is. Kína egyetemeinek a színvonala is jócskán lemarad az amerikaiakéitól. Az USA-nak tehát nem aggódnia kellene Kína felemelkedése miatt, hanem ráerősíteni azokon a területeken, amelyekben előnyben van Kínához képest – szögezi le Schumann.

[Kína belső problémái is lehetnek akadályozó tényezők](#) – erre még a járvány előtt hívta fel a figyelmet Yan Xuotong, aki fontosnak tartja a legitimitás tényezőjét a nemzetközi kapcsolatokban. „Az ember által alkotott tekintély következetességet követel meg a vezető állami ideológia és a külföldön szorgalmazott politikai ideológia között. Sajnos a jelenlegi kínai kormányzat ellentmondásba került e tekintetben” - állította a vezető kutató. Kína szerinte adós olyan ideológiával, amelyet a kormányzat és az általa vezetettek egyaránt magukénak vallanak, és ez akadályozza azt, hogy Kína nemzetközi normákat alakítson ki.

A fentiekből látszik, hogy az USA súlyos problémáiból nem lesz egyszerű Kínának hasznot húzni, ugyanis a kínai külpolitikának is megvannak a sebezhető pontjai.

A globális erőeltolódás bizonytalansága

A fent ismertetett írásokból összességében bizonytalanság, illetve megosztottság érezhető a tekintetben, milyen irányba tolódik a nagyhatalmak közötti erőviszonyrendszer, azaz valóban Kína tör-e majd vezető szerepre. Mindennek több oka van:

- Nagyon sok tényező formálja, alakítja a nemzetközi politikai és gazdasági eseményeket: az emberiség létszámának folyamatos növekedése a döntési szinteket, a döntési helyeket is növeli. A technológiai fejlődéssel a gazdasági és politikai folyamatok is bonyolultabbá válnak, így az egyes államok nemzetközi szinten lévő érdekérvényesítése is átalakul (pl. nem csak háborúval vagy gazdasági szankciókkal, de kibertámadásokkal is lehet kárt okozni más országnak).
- A történelem tapasztalatai szerint a világválságok után évekre/évtizedekre volt szükség ahhoz, hogy egyértelművé váljanak az új tendenciák, azaz egy-egy nagyhatalom megerősödése vagy éppen hanyatlása. Mint láttuk, a legegyszerűsebb következtetést a Foreign Affairs márciusi elemzése mondta ki, amikor is az USA „lehetséges szuezi válságaként” aposztrofálta a mostani COVID-19 válságot. A tisztánlátást azonban nehezíti, hogy a tendenciák olykor a visszajukra fordulhatnak: a 2000-es évek elején a világpolitika feltörekvő országainak számítottak a BRICS-országok (Brazília, Oroszország, India, Kína és a Dél-afrikai Köztársaság), ám a 2008/2009-es válság, és az azt követő évek többüket alaposan próbára tette. Bolsorano hatalomra jutása előtt Brazíliában jelentős társadalmi elégedetlenség halmozódott fel, és az ország politikai életét is komoly megrázkódtatások kísérték, amelyeket jól mutatott [Dilma Rousseff elnök hatalomból való eltávolítása 2016-ban](#). Oroszország is gazdasági problémákkal szembesült, bár ebben a Krím-félsziget 2014-ben történt Oroszországhoz való csatolását követő szankciók is szerepet játszottak. A mostani koronavírus-válság pedig súlyosan érintette a BRICS-országokat is: [a 2020. július eleji állapot szerint](#) Brazília már a világ második legfertőzöttebb országa lett, a válság belpolitikai következményeinek a java vélhetően még az ország előtt van.

A legnagyobb hadsereggel és a legnagyobb gazdasággal még mindig az Egyesült Államok rendelkezik a világon. Kétségtelen, az USA mostanában meglehetősen viharos belpolitikai időszakban található, amelyet a George Floyd halála által kiváltott rasszistaellenes tüntetéssorozat, zavargások és a választási kampány is fémjelez. Kínához képest – ahol nincsenek többpárti demokratikus választások – az amerikai politikai rendszer azonban több esélyt kínál az önkorrekcióra: a szavazóknak nem csak a szövetségi, de tagállami szinten is lehetőségük van a kormányzat leváltására, amennyiben elégedetlenek a hatalomnak pl. a pandémia következményeivel kapcsolatos intézkedéseivel és a felmutatott teljesítményével. Ez persze nemcsak az USA-ra, hanem a többi nyugati országra is igaz. Kínának viszont nincs ilyen önkorrekciós mechanizmusa, ott a vezetőváltás nem szabad, többpárti választásokon, hanem elsősorban a Kínai Kommunista Párt vezetésén belüli erőviszonyokon múlik.

Az ez évi novemberi amerikai elnök- és törvényhozási választásoknak mindenesetre nemcsak belpolitikai, hanem kiemelt külpolitikai tétje van abból a szempontból, hogy az USA új vagy régi vezetése miként viszonyul a pandémia által is formálódó nemzetközi rendhez és tudja-e erősíteni az ország nemzetközi pozícióit. Évek múlva talán már azt is tudni fogjuk, hogy ezek a választások az USA hanyatlásához vagy inkább megerősödéséhez vezettek-e.

Amikor egyes neves gondolkodók – mint pl. Fukuyama is – az elmúlt évek és a pandémia első hónapjainak tapasztalata alapján az USA hanyatlásáról, nemzetközi helyzetének gyengüléséről írnak, illetve azt valószínűsítik, figyelembe kell venni, hogy – mint láthattuk – a nemzetközi tendenciák másféle értelmezése is jelen van, miszerint Kína maga is komoly gondokkal, kihívásokkal küzd. Másrészt a BRICS-országok mutatják, hogy a gyors felemelkedés évek múlva visszaesésbe is átszaphat.

Még az is lehet, hogy az USA és a liberális rendnek csak átmeneti megingását tapasztaljuk, ahogy ezekkel Fukuyama is számolt még évtizedekkel ezelőtt.

A kormányzás minősége mindenesetre világpolitikai relevanciával is bír, amennyiben a nagyhatalmakra gondolunk, hiszen egy jól kormányzott társadalom, gazdaság és jól működtetett belpolitikai rendszer nagyobb eséllyel tudja a mostani válság negatív következményeit enyhíteni, mint egy rosszul kormányzott nagyhatalom. Fel kell, hogy értékelődjön a kormányzati teljesítmény jelentősége, hiszen ebben a válságban nagyhatalmak pozíciója múlik azon, melyikük társadalmát-gazdaságát viseli meg jobban a járvány és ennek mértéke nagy mértékben függ az adott ország(nagyhatalom) kormányzatának teljesítményétől.

Magyarország az új kínai világrendben?

Az elmúlt mintegy 150 évben Magyarország több alkalommal is vesztes szövetségi rendszernek volt a tagja: az első világháború idején a központi hatalmaknak, a második világháborúban a náci Németország vezette tengelyhatalmaknak, 1945 után pedig a Szovjetunó vezette szocialista tábornak – igaz, az utóbbi bizonyult a legtartósabbnak, összeomlására bő négy évtized után került csak sor. Sok keserű tapasztalatot követően a magyar külpolitikai gondolkodásban erős a győztes nagyhatalmi szövetségi rendszerhez való csatlakozás és bennmaradás vágya. 1989-2004 között a nyugati rendszerhez való csatlakozás volt a magyar külpolitika vezérlő elve, hiszen ezekben az években – különösen az 1990-es években – egyértelműnek tűnt az USA vezette rendszer fölénye. Másképp megfogalmazva: a magyarok most végre nem akartak „rossz lóra” tenni, a vesztesekhez tartozni.

Csakhogy meglehet, hogy Magyarország ismét a „vesztes”, alulmaradó szövetségi rendszerhez fog tartozni, amennyiben a következő évtizedekben tényleg a Kína-vezette szövetségi rendszer lesz domináns a nemzetközi kapcsolatokban, és nem pedig a nyugati, ahova jelenleg tartozik az ország.

Ennek az országnak kiemelten fontos, hogy külpolitikájában jól értse a fő kibontakozó világpolitikai tendenciákat, hiszen akár a biztonsága, területi szuverenitása múlhat rajtuk, ahogy azt a történelmünk több esetben is bizonyította (a két világháborúból Magyarország vesztes államként került ki). Mint sok más kisállam, Magyarország is valamilyen nagyhatalom, illetve világpolitikai relevanciával bíró szövetség – azaz a NATO és az EU – keretében vélte megtalálni külpolitikai és külgazdasági biztonságának az alapjait 1989/90 után. Ahogy arról már [írtunk](#), a kisállamok eleve hajlamosak valamely nagyhatalmat vagy szövetségi rendszert védelmezőjüként megkeresni, mert egy ilyen kisállam szövetségesek nélkül jobban ki volna szolgáltatva pl. egy nagyobb területű, erejű szomszédos ország akarátának, rosszabb esetben terjeszkedési vágyainak.

Magyarország tehát az euró-atlanti integrációt választotta, de éppen annak a szövetségi rendszernek a vezető országával, azaz az USA vezető globális pozíciójával kapcsolatban vetődnek fel már egy ideje kételyek, amely rendszerhez a magyarok is tartoznak. Az Orbán-kormány a hazai ellenfeleivel ellentétben ezeknek a kételyeknek maga is hangot szokott adni, a magyar kormányfő nemrég az EU-ról [úgy fogalmazott](#), hogy „hátrálóban van”. A magyar külpolitika az elmúlt évtizedben ugyanakkor nem maradt a kételyek hangoztatásánál: az USA fő riválisával, Kínával az együttműködés megerősödött, amit jól mutat a jelentős részben kínai hitelből épülő Budapest-Belgrád vasútfelújítási projekt, amelynek várható költségeit eddig

mintegy [750 milliárd Ft-ra becsülték](#), és ez magyarországi viszonylatban rendkívül komoly beruházásnak számít.

A magyar külpolitika azonban nem most folytat először „hintapolitikát”: ahogy meggyengült a náci Németország szövetségi rendszere, a Kállay-kormány kísérletet tett a nyugati szövetségi rendszerhez való közeledésre, átállásra – más kérdés, hogy sikertelenül. Most is megfigyelhető némi „kikacsintás” magyar részről – igaz, a viszonyok merőben különböznek az akkoriaktól. Ma nincs olyan közvetlen, súlyos sérelem, mint a trianoni békeszerződés volt annak idején, amely a magyar politikát fokozatosan a tengelyhatalmak felé sodorta. Ráadásul nem Magyarország az egyedüli Európában, amely kereskedelmi kapcsolatok erősítését kívánta kialakítani Kínával, a németeknek, franciáknak komoly gazdasági érdekei vannak a Kínához fűzött kapcsolatukban, és [az Európai Unió számára is fontosak a kínai kereskedelmi kapcsolatok](#). Ráadásul a Kínához való közeledés már 2010 előtt megindult magyar részről (jól mutatja ezt [Medgyessy Péter akkori miniszterelnök 2003-as pekingi látogatása](#)), de az iránta való érdeklődés magyar részről kétségtelenül erősödött az Orbán-kormány elmúlt 10 évében.

Az USA, illetve a nyugati szövetségi rendszer vélt vagy valós hanyatlása ellenére nem reális alternatíva Magyarország számára a nyugati szövetségi rendszerből való kilépés és – bár a hazai ellenfelek olykor szeretik ezzel vádolni a magyar kormányt – nincs arra komoly jel, hogy az Orbán-kormány ezen komolyan gondolkodna. Ennek legfontosabb oka pedig geopolitikai: egyszerűen nincs Magyarország közelében más gazdasági-katonai szövetségi rendszer, amihez csatlakozni tudnánk a NATO és az EU helyett. Kis, kisebb országok pedig egyedül nem szívesen vállalkoznak az ország külső védelmének meglehetősen költséges biztosítására, vagy ha igen, akkor a nemzetközi jog támogatja a katonai semlegességüket, ahogy az Svájc, Ausztria

esetében történik – de már Ausztria is jobbnak látta az Európai Unióhoz csatlakozni, Svájc pedig szoros együttműködést alakított ki az EU-val. Az Európai Unión belüli folyamatokba minden tagországnak – így Magyarországnak is – van beleszólása, mutatja ezt a hétéves költségvetési keret körüli politikai alkudozás is.

Amennyiben tényleg tovább erősödik Kína globális szerepe, akkor Magyarország gazdasági és kulturális kapcsolatai is még szorosabbá válhatnak majd a kínaiakkal, még ha az ország geopolitikai megfontolásból nem is csatlakozna egy Kína-vezette világrendszerhez. Ettől még további kínai beruházások Magyarországon nagyon is reálisak, a kínai – politikai-gazdasági-kulturális – jelenlét tovább erősödhet és Kínának hosszabb távon is megfelelhet, ha vele alapvetően együttműködő magyar kormány politizál az Európai Unión és a NATO-n belül. Ha úgy tetszik, Magyarország – akár más országokkal együtt – a kínai érdekek erőteljesebb szószólójává válhat az EU-n belül. Amennyiben Kína első számú globális hatalommá válik, még inkább tudja majd kölcsönökökkel, beruházásokkal, kedvezményekkel a maga érdekkörébe vonni Magyarországot és a hozzá hasonló méretű országokat, főleg akkor, hogy ha a nyugati világrendszer mind kevésbé tud politikai-anyagi előnyöket kínálni.

Minél erősebb lesz tehát a kínai szerep, annál kevésbé lesz figyelmen kívül hagyható, a magyar politika számára. Ám nem árt vigyázni, hogy Magyarország a Kína felé irányuló „hintapolitikájával” ne hintsen el túlzott bizalmatlanságot nyugati szövetségeseinél, ami különösen akkor lenne kellemetlen, ha az USA később mégis képes lenne felülkerekedni a kínai törekvéseken.

Összegzés

Ma még nem tudjuk, tényleg korszakhatárként emlékezünk-e majd a mostani koronavírus-válságra, de arra alkalmas lehet, hogy korábbi tendenciákat felgyorsítson a nagyhatalmak közötti vetélkedésekben. Kína megerősödése a 2000-es években is látható volt már, amely megalapozta, hogy most már globális hatalomként emlegetik, olyannak is, amely adott esetben leghagyhatja majd az Egyesült Államokat. Ám, hogy ez ténylegesen meg is történik, arra az immáron bő fél éve tartó világjárvány sem adott egyelőre választ – mint láttuk, nemzetközileg neves gondolkodók véleménye is eltér ebben a kérdésben. Ennek oka pedig az, hogy nagyon sokszereplős a történet, sok tényezőtől függ, köztük olyan váratlan fordulatoktól is, mint a mostani vírusjárvány. A világháborúk végén egyértelműen kiderült, melyik szövetségi rendszer győzött és veszített – az ezt követő „hidegháború” azonban már négy évtizede tartott, mire elkövetkezett a Szovjetunió és az általa vezette szocialista világrendszer felbomlása. Nincs tehát egyértelmű helyzet, amelynek kimenetelét könnyen előre meg lehet ítélni.

A magyar külpolitikának a nem mindig könnyen átlátható, és nem egyértelmű irányba mozduló sok-sok világpolitikai folyamatból, történésből kell levonnia a megfelelő következtetéseket és ahhoz igazítani a helyes külpolitikát. Ezt annak tudatában kell folytatnia, hogy mivel Magyarország a kisebb országok közé tartozik, ebből adódóan sérülékenyebb a területi szuverenitása és az önállósága is, így alkalmazkodnia kell továbbra is a nyugati szövetségi rendszer, különösen az USA elvárásaihoz, amennyiben biztonsági garanciák megtartását várja el tőlük a jövőben.

A Trump-adminisztráció 2017 óta egyértelművé tette, hogy Kínát tekinti a fő vetélytársnak és hajlandó keményebben is fellépni ellene, amelyet a kereskedelmi háború is mutat. De azt is egyértelművé tette, hogy a szövetségeseitől – így

Magyarországtól is – elvárja a Kínával szembeni fellépést és összefogást. Erre jó például szolgáltak [Mike Pompeo amerikai külügyminiszter 2019-es budapesti tárgyalásai](#), amelyeken sürgette a magyar féltől a Huawei kínai telekommunikációs céggel szembeni korlátozás megtételét. 2020 júliusában a brit kormány engedett az amerikai követelésnek és [a Huawei 5 G-s piacról való fokozatos kitiltásáról döntött](#). Nemrég pedig [Pompeo fontos beszédében](#) szólította fel a szabad és demokratikus államokat – értsd: az USA szövetségeseit – Kína, illetve a Kínai Kommunista Párt elleni közös fellépésre, annak megakadályozása érdekében, hogy eljöjjön Xi Jinping kínai vezető 21. százada. Másfelől a beszédében látványosan elbúcsúzott Nixon elnök megbékítő Kína-politikájától is, amely a diplomácia kapcsolatok felvételéhez vezetett az elnök 1972-es látogatása után. Bár a demokraták várható elnökjelöltje, Joe Biden Trumphoz képest diplomatikusabb stílust képvisel, [ő maga is kritikus a kínai vezetéssel szemben](#), a mostani tendenciák Kína és az USA közötti kiélezett versengését mutatják és vetítik előre, ugyanis Kína lényegesen nagyobb kihívást jelent az amerikai globális pozíciókra nézve, mint az 1990-es években.

Ebben a nagyhatalmi (szuperhatalmi) vetélkedésben kell megtalálnia Magyarország vezetésének a helyét, úgy, hogy nem lehet biztos abban, melyik nagyhatalom, illetve nagyhatalom vezette szövetség kerekedik ki győztesen a vetélkedésből. Az amerikai-kínai nagyhatalmi szembenállás ellenben tartósan fennmarad, ebben mindenesetre biztosak lehetünk.

